

BASINDA ÖĞRETMEN SORUNLARI*

Selçuk UYGUN**

Özet

Bu araştırmanın amacı, "24 Kasım"larda basına yansıyan öğretmen sorunlarını betimlemektir. 24 Kasım, Türkiye'de 1981'den bu yana öğretmenler günü olarak kutlanmaktadır. Bu özel günde basın, öğretmenleri konu alan haber, yorum ve makalelere sayfalarında yer verebilmektedir. Bu çalışmada 2000-2010 yılları arasında ulusal basından örneklem olarak seçilen Milliyet, Sabah, Hürriyet, Zaman, Radikal ve Cumhuriyet gazetelerinin 24 Kasım nüshaları taranarak içerik analizi yoluyla öğretmenlerin geleneksel ve güncel sorunları tanımlanmıştır. Araştırma sonuçları öğretmen sorunlarının çözümüne ışık tutacağından önemlidir. Basının öğretmen sorunlarını nasıl ele aldığı ve olası çözüm önerileri de böylece belirtilmiş olacaktır.

Anahtar Sözcükler: Basın, öğretmen, sorunlar

Giriş

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununa göre "Öğretmenlik, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir." (mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html) Öğretmenin eğitim ve öğretim dışında başka rolleri de bulunmaktadır. Ancak meslek için asıl olan öğretmenliktir. Öğretmenlik bir meslektir. Öğretmen sorunları deyince hem öğretmenlik mesleğinin sorunları hem de bu meslek mensuplarının sorunları anlaşılmaktadır. Sorun ise, araştırılıp öğrenilmesi, düşünüldüğü çözümlenmesi, bir sonuca bağlanması gereken durum, mesele veya problemdir. Akyüz'e (1978) göre, "öğretmenlik mesleğinin statü ve gücü, sorunlarla da yakından ilgilidir."

Öğretmen sorunları ile eğitimin niteliği arasında doğrudan bir ilişki vardır. Öğretmenin niteliği, eğitimin niteliğini doğrudan etkiler. Öğretmen eğitim-öğretim kurumlarının en önemli öğelerinden biridir. Bu yüzden eğitim sorunları öğretmen-den bağımsız düşünülmemelidir. Kavcar'a (1987) göre hiç bir eğitim sistemi, o sistemi işletecek personelin niteliğinin üzerinde hizmet üretemez. Eğitim sisteminin en önemli öğelerinden bir olan öğretmenin niteliği, mesleğin ve mensuplarının sorunlarıyla yakından ilgilidir.

Öğretmen sorunlarını incelemede bilimsel bir yöntem geliştiren Akyüz (1978), yaptığı çalışmada öğretmen sorunlarını meslekî ve meslek dışı olmak üzere iki gruba ayırmıştır:

* Bu makale, 4-7 Mayıs 2011 tarihinde Girne- Kıbrıs'ta düzenlenen III. International Congress of Educational Research Kongresinde sunulan bildirinin yeniden gözden geçirilmiş halidir

** Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Antalya

◆ Selçuk Uygun

A) Meslekî Sorunlar

1. Öğretmenlerin sayısal sorunları
2. Öğretmenlerin eğitimi sorunları
3. Öğretmenlerin hukukî sorunları
4. Öğretmenlerin ekonomik sorunları
5. Öğretmenlerin örgütlenme sorunları
6. Öğretmenlerin mesleki yayın sorunları

B) Meslek Dışı Sorunlar

1. Öğretmenlerin kişilik özellikleri
2. Öğretmenlerin toplumsal kökenleri
3. Öğretmen halk- ilişkileri
4. Öğretmen-siyasi çevre ilişkileri

Öğretmen sorunlarını inceleyen birçok çalışmada da Akyüz'ün bu yöntemi tercih edilmiştir. "Basında Öğretmen Sorunları" başlığını taşıyan bu çalışmada da Akyüz'ün izlemiş olduğu konu başlıkları dikkate alınmış ve yeni bir bakış açısı oluşturulmuştur.

Geçmişte öğretmen sorunlarına yönelik birçok araştırma yapılmıştır (Akyüz, 1978; Tekişik, 1987; Aslan, 1996). Dönemsel olarak öğretmen sorunlarını betimlemeyi amaçlayan bu çalışmalarda saha çalışmasının yanında bazı süreli yayınlar taranarak da öğretmen sorunları irdelenmiştir (Aydın, 1999; Güler, 1999; Maraşlı, 2007). Kuşkusuz bu çalışmaların sorunların çözümüne yönelik çalışmalara/iyileştirmelere katkı sağladığı söylenebilir. Ancak bazı sorunlar, hem kronikleşmiş hem de bunlara yenileri ilave edilmiş olabilir. Bundan dolayı geleneksel ve güncel öğretmen sorunlarına yönelik yeni araştırmalar yapılması kaçınılmazdır. Geleneksel ve güncel öğretmen sorunlarının betimlenmesine yönelik bu araştırma, öğretmenlik mesleğinin statü ve gücünü yakından ilgilendiren sorunlardan arındırılması için yapılması gereken çalışmalara katkı sağlayacağından önemlidir.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, 2000-2010 yılları arasında 24 Kasım günlerinde yazılı basına/gazetelere yansıyan geleneksel ve güncel öğretmen sorunlarını betimlemektir. Bu amaç için şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Gazetelere yansıyan öğretmen sorunları nelerdir?
2. Gazetelere yansıyan öğretmen sorunları arasında öne çıkan konular nelerdir?
3. Öğretmen sorunlarına sayfalarında en çok yer veren gazeteler hangileridir?
4. Öğretmen sorunlarını basında en çok konu edinen gazeteciler kimlerdir?
5. Öğretmen sorunlarını yansıtma biçimi açısından gazeteler arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Yöntem

Tarama modeline dayalı bu çalışmada basından örneklem olarak seçilen gazeteler taranmış ve içerik analizine tabi tutulmuştur.³³ Gazetelerin temini ve taranmasında bana yardımcı olan öğrencilerim Arş. Gör. ve Doktora öğrencim Gizem ENGİN'e, yüksek lisans öğrencilerim Hamit KAPLAN ve Ümmü Özlem AŞIK'a teşekkür ederim.

Gazete içerikleri hem kavramsal (sorun bazında) hem de anlamsal olarak analiz edilerek yorumlanmıştır.

Baskı sayıları ve yayın politikaları düşünülerek yazılı basını temsil ettiği varsayılan 6 gazetenin 24 Kasım nüshaları örneklem olarak seçilmiştir. Bu gazeteler şunlardır: Milliyet, Sabah, Hürriyet, Zaman, Radikal ve Cumhuriyet. Araştırma, bu 6 gazetenin 24 Kasım nüshaları ile sınırlıdır. Gazetelerin 24 Kasım nüshalarının seçilmesinin temel varsayımı (sayılıtsı) ise, Öğretmenler günü olan 24 Kasım'da basın, öğretmen sorunlarını sayfalarında yer vermiş olabileceğidir. Türkiye'de 24 Kasım 1981'den bu yana öğretmenler günü olarak kutlanmakta olduğundan bu özel günde basın, öğretmenleri konu alan haber, yorum ve makalelere sayfalarında yer verebilmektedir. Araştırmanın kapsamı 2000-2010 yılları ile sınırlıdır(11 yıl). Bu tarihler arasında basına yansıyan konular, hem geleneksel hem de güncel öğretmen sorunlarını açıklar niteliktedir.

Gazetelerden "eğitim" ve "öğretmen" konusuyla ilgili ayıklanan veriler literatürden yararlanarak belirlenen kategorilere göre kodlanmıştır. İçerikler analiz edilirken her bir kategorinin alt boyutları belirlenmiştir. Öğretmen sorunlarına yönelik temel kategorilerin frekanslarına bakılmış ve araştırmacı tarafından, yapılan yorumları desteklemek ve sorun boyutlarını göstermek amacıyla gazete metinlerinden örnek alıntılara yer verilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Gazetelerin konu başlıklarına yönelik ön tarama çalışması sonucunda, "24 Kasım Öğretmenler Günü dolayısıyla yazılı basında öğretmen sorunlarına yer verilmiştir" hipotezi doğrulanmıştır. Çünkü örneklem olarak seçilen hemen hemen tüm gazeteler haber, köşe yazısı, röportaj, söyleşi, inceleme-araştırma, yaşam anlatıları, kutlama, vb. türünden yayınlara sayfalarında yer vermiştir. Örneklem olarak seçilen toplam 66 gazetenin sadece 3 nüshasında öğretmen sorunu yerine eğitim sorunlarına yer verilmiştir. Gazetelerde yer alan öğretmen sorunlarına yönelik bazı konu başlıkları şöyledir:

- *Öğretmenler Gününde Sorunlar Dile Getirildi (Haber - Cumhuriyet, 24.11.2000)*
- *Diriliş Öğretmenleri (Köşe Yazısı: Hüseyin Gülerce – Zaman, 24.11. 2006)*
- *Atatürk'ün Öğretmeni: Hala Bir Evim Yok (Röportaj – Hürriyet, 24.11.2006)*
- *Öğretmenimiz Çok Çalışıyor Az Kazanıyor (Araştırma- İnceleme – Milliyet 24.11.2009)*
- *Yaşar Öğretmenin En Zorlu Problemi (Yaşam anlatıları- Radikal, 24.11.2003)*
- *Modern Çalışkuşları Bugün Öğretmenler Günü. Özlem Galip Bu Özel Günü Kendini Atadığı Doğudaki Bir Köy Okulunda Kutluyor (Kutlama – Sabah, 24.11.2011).*

◆ Selçuk Uygun

Gazetelere yansıyan öğretmen sorunlarını açık bir şekilde betimleyebilmek için sorunların sınıflanması gerekmektedir. Sorunları sınıflamak için bilimsel teorik araştırmalardan da esinlenerek öğretmen sorunları “Mesleki Sorunlar” ve “Diğer Sorunlar” olmak üzere iki ana başlığa ayrılmıştır. Meslekî sorunlar *sayısal, eğitim, hukukî, ekonomik, örgütlenme* boyutlarında; diğer sorunlar da *kişisel, toplumsal, siyasal* sorunlar şeklinde gruplanarak analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

Aslında 24 Kasımlarda gazetelerde yer bulan yazılar, yalnız öğretmen sorunlarından ibaret değildir. Bu yazılarda genel eğitimle ilgili haber ve sorunlara yer verildiği gibi, öğretmene yönelik *fedakârlık, özveri, sevgi, vefa, vb.* gibi doğrudan sorunla ilgili olmayan öğretmen özelliklerine ve günün anlam ve önemi üzerine yapılmış kutlama ve siyasî demeçlere de yer verilmiştir. Tüm bu içeriklerde öğretmen sorunlarını ayıklamanın güçlüğü ile de karşılaşmıştır. Bu yüzden sorunlara yönelik kavram analizi yapılırken gazetelerde yer alan üst ve alt konu başlıkları dikkate alınmış ve içerikler arasından da bazı seçmeler yapılmıştır.

Gazetelerin manşet veya üst ve alt konu başlıkları niteliğindeki öğretmen sorunlarına değinen yayınlar analiz edildiğinde sıklıkla ifade edilen öğretmen sorunlarına Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1: Öğretmen Sorunları Dağılım Tablosu

Sorun Türü	Öğretmen Sorunları	Gazeteler						
		Milliyet	Sabah	Hürriyet	Zaman	Radikal	Cumhuriyet	Toplam Frekans
		f	f	f	f	f	f	
MESLEKİ SORUNLAR	1. Sayısal Sorunlar (sayısal yeterlilik, görev yeri ve alanlara göre dağılım dengesizliği)	-	-	1	1	1	1	4
	2.Mesleki eğitim sorunları (hizmet öncesi eğitimleri, hizmet-içi eğitim ve meslekî yayınlar açısından)	2	-	3	5	1	6	17
	3. Hukuki Sorunları- Özlük Hakları sorunları (atama, terfi, mükâfat, ceza, nakil, yönetim, meslek etiği ve çalışma koşulları)	16	8	7	12	5	9	57
	4. Ekonomik Sorunları (geçim sıkıntısı, maaş azlığı, sosyal hizmet alanlarından, serbest zaman ve sanatsal faaliyetlerden yararlanma durumları)	13	6	12	17	8	36	92
	5.Örgütlenme Sorunları (meslekî örgütlenme, sendikalaşma, kooperatif)	-	-	3	2	1	7	15
DİĞER SORUNLAR	1.Kişisel sorunlar (ruhsal durum, sağlık, vb.)	-	-	-	4	-	1	5
	2.Toplumsal sorunlar (saygınlık, statü)	-	-	-	2	1	-	3
	3.Siyasal sorunlar (siyasi parti ve iktidarlarla ilişkiler)	3	-	6	-	2	10	21
	Toplam	34	14	32	43	19	70	

Tablo 1’de, öğretmen sorunlarına ilişkin frekans hesaplamaları yapılırken gazetelerde yer alan *alt ve üst konu başlıklarının* yanında öğretmen sorunlarını vurgulamak için yer verilen *ara başlıklar* da dikkate alınmıştır. Frekansların belirlenmesinde

◆ Selçuk Uygun

her bir sorunu kapsayan sorun boyutları da (tabloda parantez içinde verilen sorunlar) dikkate alınmış, ancak sorunlara ilişkin her bir alt boyutta değerlendirme güçlüğü ile karşılaşılacağından, bunlar birleştirilmiştir. Belirgin olan bazı boyutlar ise, tabloda ayrı gösterilmemesine rağmen, açıklık derecesine göre yorumlanmıştır. Örneğin *hukukî sorunlar* başlığı adı altında yer alan *çalışma koşulları*, bu sorunun en önemli boyutunu oluşturmaktadır. Bu boyutun frekansı 32'dir. Başka bir ifade ile öğretmenlerin "*hukukî-öznlük sorunları*" arasında gazetelerde en çok yer bulan sorun türü, öğretmenlerin "*çalışma koşulları*"dır.

Tablo incelendiğinde öğretmenlerin sorunları, daha çok ekonomik ve hukuki boyuttadır. Ekonomik sorunlar arasında öğretmenlerin geçim sıkıntısı ve maaşlarının azlığı vurgulanırken, hukukî boyutta daha çok çalışma koşullarının güçlüğünden söz edilmiştir.

Gazetelerde yer alan öğretmen sorunları daha çok haber merkezlerinden geçilen ve günün önem ve anlamına uygun olarak yapılan kutlama ve bugüne özel verilen siyasi demeçlere bağlı haberler niteliğindedir. Haber niteliği taşıyan bu yayınların yanında bazı araştırma ve düşünce yazılarına da gazete sütunlarında rastlamak mümkündür. Ayrıca bazı köşe yazarları da mesleği ve öğretmenlerin sorunlarını konu alan makaleler yazmışlardır. En çok öğretmenlik mesleği ve sorunlarına değinen köşe yazarlarından bazıları sırasıyla şöyledir: Abbas Güçlü (Milliyet), Can Dündar (Milliyet), Mustafa Gazalçı (Cumhuriyet), Rauf Tamer (Hürriyet), Bekir Coşkun (Hürriyet, Cumhuriyet), Yonca Tokbaş (Hürriyet), İbrahim Asalioğlu (Zaman), Hikmet Bila (Cumhuriyet), Yalçın Bayer (Hürriyet). Bu yazarlardan bazıları yazılarını araştırma makalesi şeklinde yayınlamıştır. Bu yazarların yansıra farklı gazetelerden olmak üzere toplam 38 köşe yazarı günün önem ve anlamıyla ilişkili olarak öğretmen konusunu köşesine taşımıştır. Ancak eğitim konusunu bir uzmanlık alanı olarak görüp, köşe yazarlığı yapan yazarların sayısı oldukça azdır. Eğitimci yazar kimliği olanlar arasında Abbas Güçlü, Mustafa Gazalçı, İbrahim Asalioğlu gibi kişiler sayılabilir.

Öğretmenlik mesleği ve sorunlarına sayfalarında en çok yer veren Cumhuriyet, Zaman, Milliyet ve Hürriyet gazeteleri sayılabilir. Yayın kurgusu ve içerikleri incelendiğinde bunun en önemli nedenin, Cumhuriyet, Hürriyet ve Zaman gazetelerinin fikri özelliklerinin ağır basması olabilir. Çünkü her iki gazetenin öğretmen beklentileri yüksektir. Milliyet gazetesinde ise, eğitimci yazar ünvanını öne çıkaran Abbas Güçlü faktörünün önemli rol oynadığı söylenebilir.

Gazetelerde öğretmenden beklenen roller değişebildiği gibi, sorunlara yaklaşım biçimi de belirgin şekilde farklılaşabilmektedir. Bunda gazetelerin izlediği yayın politikalarının etkili olduğu söylenebilir. Sorunların kurgulanmasında siyasi görüşlerin ön plana çıktığı görülmektedir. Özellikle Cumhuriyet, Hürriyet ve Zaman gazetelerinde öğretmen sorunlarına dönük yayınların kurgusunda belirgin farklar vardır. Bu fark, diğer gazetelerde de vardır. Ancak bu üç gazetede yayın kurgusu dikkat çekicidir. Örneğin, Cumhuriyet ve Hürriyet gazetelerinde "*öğretmen emeğinin sömürüldüğü*", "*emekçi öğretmenler*", yönünde yayınlar dikkat çekerken Zaman gazetesinde "*öğretmenliğin kutsallığından*", "*fedakâr öğretmenlerin yaşam öykülerinden kesitler*" şeklinde yayınlara rastlanmaktadır. Gazetelerdeki öğretmenler gününe yönelik haberler ve öğretmenlerin sorunlarına yönelik yayınlar, siyasi iktidarlarla da ilişkilendirilerek verilmektedir. Bu yayınlardan birkaç örnek şöyledir:

“24 Kasım kutlamaları eğitim emekçilerinin bir türlü çözülmeyen sorunlarının gölgesinde yapılacak. (Cumhuriyet, 2004).

“Öğretmenim bizim için canını verdin, seni hiç unutamıyoruz.” (Zaman 2004).

Öğretmen sorunlarına yaklaşım biçimi köşe yazarlarına göre de değişebilmektedir. Gazetelere yansıyan öğretmen sorunlarının aktarımında bazen abartı, des-tanımı ve yanlış bilgi şeklinde kurgulamalara da yer verildiği görülmektedir. Bunda amaç, genellikle bu özel dönemde öğretmenlerin sorunlarını çarpıcı bir şekilde kamuoyuna yansıtmak veya dikkat çekmektir.

Akyüz’ün (2008) gazetelere yansıyan öğretmen sorunlarına ilişkin bir değerlendirmesi şöyledir:

“... bazı ciddi gazetelerde ve öğretmen örgütlerinin yayınlarında zaman zaman şöyle bir haber çıkmaya başladı: “Adana’da, 1923’lerde öğretmenler 20-25 altın lira maaş alıyorlardı... Bunun da günümüzde karşılığı çok yüksektir. Bu da gösteriyor ki, öğretmen gittikçe fakirleşmektedir, vs...” Medyada geniş ilgi gören ve öğretmen sendikalarının da kullandıkları bu bilginin kaynağı Cezmi Yurtsever adında Adana’da bir tarih öğretmenidir... Bu konuda en son haberlerden birini Türk Eğitim-Sen adındaki öğretmen sendikası şöyle vermiştir: “1923 yılında bir öğretmen 20 altın maaş alırken 2006’da 4 altın maaş alabilmiştir.” Bu açıdan olaya bakıldığında, 2008’de bir Osmanlı Reşat altınının değeri 262 YTL olduğu için bir öğretmenin 6550 YTL maaş alması gerekir!.. Ben 13-17 Mayıs 1996’da toplanan 15. Millî Eğitim Şurası’nda Cezmi Yurtsever’e rastladım ve ona, bu iddiaların doğru olmayacağını, benim araştırmalarımın öğretmenlerin o tarihlerde sefalet içinde olduğunu gösterdiğini, artık o tarihte “Lira”nın “altın” olmadığını söyledim. Bana verdiği cevap şu oldu: “Hakkı olabilirsiniz. Ancak, ben böylece bugün için öğretmenin kötü ekonomik durumuna dikkat çekmiş oldum.”

Basına yanlış ve abartılı bilgi veren Yurtsever’in bu cevabı karşısında Akyüz (2008) “Öğretmenin bugün ekonomik durumunu vurgulamak için, onun geçmişte refah içinde olduğunu iddiaya gerek yok. Aksi takdirde, öğretmen sorunlarına ilişkin öğretmenler tarafından verilecek yanlış bilgiler bu sorunların çözümüne yardımcı olmayacağı gibi, doğru bilgilerin de kamuoyu gözünde inandırıcılığını yitirmesine yol açabilir” düşüncesini öne sürmüştür.

Öğretmen eğitimi ve sorunları konusunda birçok araştırmaları bulunan Akyüz’ün düzeltmeye çalıştığı bu yanlış bilgiye birçok gazetede rastlamak mümkündür. Örneğin Cumhuriyet Gazetesinde (24.11.2002) bir haber şöyledir: *“1965’te 28.6 Cumhuriyet Altını’yla “altın çağını” yaşayan öğretmenlerin 1980’deki maaş karşılıkları ise yalnızca 1.5 Cumhuriyet Altını. Öğretmenlerin, bazı yıllara göre maaşlarının Cumhuriyet Altını karşılığı değeri şöyle: 1920’de 24, 1946’da 12.1, 1960’da 18.5, 1965’te 28.6, 1975’te 9.2, 1980’de 1.5, 1990’da 4.4, 1993’te 5.9, 1996’da 5.1, 1999’da 6.7, 2000’de 6.5, 2001’de 3.5.”* Gazete sayfalarında doğru ve yanlışların iç içe geçtiği bilgileri ayıklamak güçtür. Ancak konu başlıkları açısından gazetelerin soruları yansıttığı bir gerçektir.

Öğretmenler günü, öğretmenleri onura eden bir gün olarak düşünülmüştür. Bugünde gazetelerde günün anlam ve önemine uygun olarak öğretmenliğe övgüler yer almış ve haber merkezlerinden kutlama haberleri geçilmiştir.

Öğretmen sendikaları vermiş oldukları demeçler veya eylemleri ile bu özel günde basında daha görünür olmuşlardır. Başka bir ifade ile öğretmen sendikalarının sesi bugünde basın aracılığıyla daha kolay duyurulmuştur. Ancak bazı sendikalar bu günün varlığını farklı şekilde değerlendirmektedir. Örneğin Eğitim-Sen'in yıllardır basına verdiği demeçlerden biri şöyledir: *Eğitim-Sen'li öğretmenler bu 'gün' e karşı. Genel Başkan Alaattin Dinçer, "24 Kasım, yıllardır öğretmenlerin göstermelik, içi boş vaatlerle dolu, hediye alıp verme günü olarak algılanmaktadır. Emekçilerin kutlayacakları günler, onların bir hak kazanımının elde ettiği günler olmalıdır ve buna eğitim emekçileri kendileri karar vermelidir" diyor.* (Cumhuriyet, 2000).

A) Meslekî Sorunlar

1. Sayısal Sorunlar

Öğretmenlerin sayısal sorunları, yetmişmiş öğretmen gücü eksikliğinden değil, "öğretmen dağılımındaki eşitsizlik", "ihtiyaç duyulan sayıda öğretmen yetiştirme planlamasının yapılamaması" gibi nedenlere dayanmaktadır. "Norm kadro uygulaması", "atanamayıp işsiz kalan öğretmen adayları", " kadro dışındaki sözleşmeli, ücretli vb. statüdeki öğretmenlerin iş güvencesinin olmadığı" şeklinde gazetelere yansıyan öğretmen sorunlarından söz edilebilir. Bu konuda gazetelerden bazı alıntılar şöyledir:

"Millî Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu hakkında, "norm kadro yönetmeliğini uygula(ma?)yarak ülke ekonomisine zarar verdiği ve eğitim çalışanlarını mağdur ettiği" gerekçesiyle Cumhuriyet savcılığına suç duyurusunda bulunuldu. (...) "Ülke genelinde öğretmenlerin dengeli dağılımını sağlamak amacıyla" çıkarılan norm kadro yönetmeliğini delen Bakanlar Kurulu'nun yönetmelik değişikliği, "başta Türk Silahlı Kuvvetleri'ne mensup subay ve astsubaylar olmak üzere zorunlu yer değiştirmeye tabi tutulan eğitim ve öğretim hizmetleri sınıfı, mülki idare amirliği hizmetleri sınıfı ve emniyet hizmetleri sınıfına giren memurlar, hâkimler ve savcılar ile tüm kurumların il ve ilçe müdürlerinin eşlerini" norm kadro dışında tutuyordu." (Zaman, 2000).

Norm kadro, her derece ve türdeki eğitim kurumlarında belli ölçütler esas alınarak olması gereken yönetici ve öğretmen sayısının belirlenmesidir. Okullardaki öğretmen dağılımındaki dengesizliği gidermek ve öğretmenden verimli bir şekilde yararlanmak amacıyla çıkarılan norm kadro yönetmeliği 10 Ağustos 1999'da yürürlüğe girmiştir. Norm kadro uygulama süreci başladığında, ülke düzeyinde yaklaşık 59 bin öğretmen fazlası, 108 bin öğretmen ihtiyacı varken fazlalık 17 bine, ihtiyaç 48 bine inmiştir. Yaklaşık 8 aylık sürede atıl durumdaki 30 bin öğretmenin normla ilişkilendirilmesi sağlanmıştır (Acar, 2001). Gazetenin haberine göre, çok geçmeden bu yönetmelik bazı memurların öğretmen eşleri lehine değiştirilmiş ve eşitsizlik ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle öğretmenlerde rahatsızlığa neden olmuştur. Öğretmen atamaları ve öğretmenlerin sayısal dağılımına ilişkin sorunların çok boyutlu olduğu anlaşılmaktadır.

"Eğitim-Bir-Sen Genel Başkanı Ahmet Gündoğdu, öğretmen dağılımındaki eşitsizliğe işaret ederek, kalkınmada öncelikli yörelerde öğretmen açığının giderilmesini istedi." Bu yörelerde öğretmen maaşlarının 1500 YTL olması durumunda öğretmen dağılımının eşitleneceğine inandığını kaydeden Gündoğdu, "Bu yörelerde okuyan çocuklarımızın eğitimde fırsat eşitliğinden yararlanmasını istiyoruz" diye konuştu. (Hürriyet, 2005).

“Ondokuz Mayıs Üniversitesi’nden mezun olan, ancak ataması yapılmayınca Zonguldak’da maden ocağında çalışmaya başlayan biyoloji öğretmeni, mesleğine kavuşmayı hayal ediyor.” (Zaman 2008)

“nin sürdürülebilir bir eğitim politikası olmadığı gibi, kalıcı bir öğretmen politikası da yok. ile arasında diyalog neredeyse sıfır. YÖK ve üniversiteler, ihtiyaç duyulan alanlara değil, on binlerce istihdam fazlası olan alanlara öğrenci almaya devam ediyor. O da yetmiyor, kontenjanları artıyor. Mezun olduktan sonra atamaları yapılacakmış, yapılmayacakmış umurlarında bile değil.” (Abbas Güçlü, Milliyet, 2009).

“400 bin öğretmen atama bekliyor. Türkiye’de görev yapan yaklaşık 710 bin öğretmenin 67 bini sözleşmeli, 66 bini ise hiçbir sosyal güvencesi olmayan ücretli öğretmenler oluşturuyor. Öğretmen istihdamındaki söz konusu farklı model uygulaması, öğretmenler arasındaki çalışma barışını da bozuyor.” (Cumhuriyet, 2010).

18. Millî Eğitim Şurası’nda (1-5 Kasım 2010), “Öğretmen Yetiştirme, İstihdamı ve Meslekî Gelişimi” konusu tartışılmış ve şurada “okulöncesi öğretmenliği, özel öğretim öğretmenliği, psikolojik danışma ve rehberlik gibi bazı alanlarda öğretmen açığı olmasına rağmen bazı alanlarda ihtiyaçtan fazla mezun verildiği” ve “370 bin civarında öğretmen adayının atanmayı beklediği” sonuçlarından hareketle ihtiyaç olan alanlarda öğretmen yetiştirilmesi gerektiği tavsiye edilmiştir (Şura Komisyon Raporu, 2010).*

2. Meslekî Eğitim Sorunları

Öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimleri, hizmet-içi eğitimleri ve çıkardıkları ve izledikleri süreli yayınlar meslekî eğitimi kapsar. Gazetelerde öğretmenlerin “nitelik yönünden zayıf yetiştikleri”, “hizmet-içi eğitimin etkili olmadığı” hatta ekonomik durumlarının yetersizliği gerekçe gösterilerek “gazete bile okumadıkları” şeklinde yayınlara rastlanmıştır. Bunlardan bazıları şöyledir:

“Eğitim-Sen Genel Başkanı Alaatin Dinçer: Kaliteli öğretmen yetişmiyor.” (Cumhuriyet, 2000).

“Eğitim sisteminin okul, derslik gibi maddî ihtiyaçları karşılanırsa bile bu imkânları öğrenci davranışına dönüştürecek olan öğretmen nitelik olarak yetiştirilmedikçe hedeflere ulaşmak mümkün olmayacaktır.” (Zaman, 2004).

“Her alanda olduğu gibi, öğretmen yetiştirmede de, her aşamadaki plansızlık, planlanmanın gerekliliğine ve sorumluluğuna inanmama, bunu görevden saymama vurdumduymazlığı, durmadan haksızlığa uğrayan koskoca bir öğretmen kitlesi yaratmıştır.” (Türkan Saylan, Radikal, 2005).

“Türkiye Kamu-Sen’in yaptığı öğretmenlerin sosyal yaşamının da irdelendiği araştırmaya göre yüzde 84’ü evine günde sadece bir gazete alıyor. Yüzde 29’u ayda sadece bir kitap okuyor, yüzde 61’i süreli yayın okumuyor, yüzde 32’si ise ayda bir tiyatro ya da sinemaya gidebiliyor.” (Hürriyet, 2005).

* Şura kitabı henüz yayınlanmamıştır. Ancak bu araştırmanın yazarı Şurada “Öğretmen Yetiştirme, İstihdamı ve Meslekî Gelişimi Komisyonu” nda görev aldığı için komisyon ve sonuç raporlarına ilişkin dökümanları bu çalışmada kullanmıştır.

◆ Selçuk Uygun

“Öğretmenlerin kalitesini yükseltme adına çalışma yaptıklarını dile getiren YÖK Başkanı(!), ilginç bir örnek verdi: ‘Oğlumun öğretmeninin çok iyi matematik bildiğinden emin değilim. Ben arada sırada bakıyorum mesela bizim zamanımızdan daha niteliksiz hocalar sistemde öğretmenlik yapıyor. Maalesef, onun için çocuklar başarı gösteremiyor. Seviyeleri tamamen düştü.’” (Gazeteler, 15.11.09)]” (Özdemir İnce, Hürriyet, 2009).

Gazetelerde, nitelikli öğretme yetiştirilemediği ve işbaşında olan öğretmenlerin niteliğinin düşük olduğuna ilişkin yayınların yanında, geçmişten günümüze öğretmen yetiştirme sistemleri hakkında araştırma-incelemeye dönük yazılara da yer verilmiştir. Araştırma yazılarının içinde nitelikli öğretmen yetiştirmeye yönelik somut öneri getiren yazılara pek rastlanmamıştır. Yalnız Cüneyt Ülsever köşesinde (Hürriyet, 2009) niteliğe artırmaya yönelik bir araştırmayı aktarmıştır:

“Türk Eğitim Derneği (TED), uluslararası alanda öğretmenlik mesleği standartlarının incelenmesi ve Türkiye’de ilköğretim öğretmenlerinin yeterlilikleri değerlendirilerek standartların geliştirilmesi amacıyla bir araştırma gerçekleştirdi. TED’e göre bazı çözüm önerileri:1) Öğretmenlerin iyi yetiştirilmesi için ilgili kurumlar arasında işbirliği sağlanmalıdır. 1997 yılında kurulan Öğretmen Yetiştirme Türk Milli Komitesi, bugüne kadar kuruluş amaç ve görevlerini yerine getirebilecek bir yapı ve işlerliğe kavuşturulmalı, YÖK, MEB ve eğitim fakültelerinin işbirliği içinde çalışmasını sağlayacak bir yapı oluşturulmalıdır. 2) Öğretmen yeterliliklerinin geliştirilmesi için öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının kapasitesi geliştirilmelidir. Örneğin öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı Dicle’de 867, Gaziantep’te 12’dir. Eğitim fakültelerinin 22’sinde fizik, 20’sinde kimya, 19’unda biyoloji laboratuvarı yoktur. 3) Öğretmenlik mesleği yeterlilikleri hizmet içi eğitim ve sürekli mesleki gelişim uygulamaları ile ilişkilendirilmelidir. Hizmet içi eğitim için 2009 yılı bütçesinden öğretmen başına ayrılan pay yaklaşık 17 TL’dir. 4) Öğretmenlik mesleği yeterlilikleri, eğitim bilimleri alanında ve öğretim programlarında gelişmelerle uyumlu bir biçimde tanımlanmalıdır. Yeterlilikler yüzlerce maddeden oluşan karmaşık yapıdan çıkarılarak aşamalı ve yönetilebilir ölçekte başlanmalıdır. (Cüneyt Ülsever, Hürriyet, 2009).

Nitelikli öğretmenlerin yetiştirilmesine yönelik Türk Eğitim Derneği’nin çözüm önerisi olarak sıraladığı bu maddelerin hemen hemen tamamı 18. Millî Eğitim Şurası’nda da tavsiye kararı olarak alınmıştır (Şura Komisyon Raporu, 2010).

3. Hukukî – Özlük Sorunları

Öğretmenlerin atanması, yer değiştirmesi, mükafat, ceza, yönetim, çalışma koşulları, meslek etiği, güvenliği konularına, hukukî ve özlük sorunları kapsamı içinde yer verilmiştir. Hukukî- Özlük sorunları arasında gazetelerde en çok “çalışma koşulları”na ilişkin sorunlar yer almıştır. Çalışma koşullarını yetersizliği, güçlüğü ve güvensizliği konularındaki bazı alıntılar şöyledir:

“Gazalıcı, terör yüzünden 152 öğretmenin yaşamını yitirdiğini de anımsattı.” (Cumhuriyet, 2000).

“Kalabalık sınıflarda öğrencilerle iletişim kuramadıklarını söyleyen öğretmenler, öğrencilerle birebir ilgilenemediklerini ifade ediyor.” (Milliyet, 2002).

“Erzurum’un Merkez’e bağlı Altıntepe Köyü İlköğretim Okulu’nda görev yapan 23 yaşındaki Tuba Öğretmen, 24 Kasım Öğretmenler Günü’nün kutlandığı günde, hem öğrencilerini eğitmeye, hem de soğuktan korumaya çalışıyor.” (Sabah, 2004).

"Afghan öğrencisini kurtarmak için kendini mayın tarlasına attı." (Zaman 2005).

"İzmir'de öğretmenler okulda cep telefonunun yasaklanmasını istiyor." (Zaman, 2006).

"Nusaybin'deki idealist "Kardelen" öğretmen pes etti: "Şiddet dolu kuşak yetişiyor. Öğrenciler, mafya babası, katil, Polat olmak istiyor. (...) Erkekler kızları tokatlıyor. Müdürün yanında sınıf basıp öğretmen dövüyorlar. Büyük sınıflar alt sınıflardan döverek haraç alıyor. Bir öğrenci bana soba kapağını fırlattı. Bir öğrenci resmen uçuyordu. 'Okuldan git' dedi, üzere yürüdü." (Sabah, 2006).

"OECD ülkelerinde bir anaokulu öğretmeni 15 öğrenciyle ilgilenirken Türkiye ortalaması 20. İlköğretimde aynı oran 17'ye 26; ortaöğretimde ise 13'e 16." (Cumhuriyet, 2007).

"Türkiye'de görevi başında en çok öğretmenin şehit edildiği Tunceli'de her yıl Öğretmenler Günü kutlama programında, il genelinde şehit edilen 27 öğretmen için anma töreni ve özel slayt sunumu yapılıyordu. Bu yıl anmanın yapılmaması camiada üzüntü yarattı." (Ferit Demir, Radikal, 2010).

Son yıllarda, "kalabalık sınıflar"ın yansıra, "okulda şiddet", "uyuşturucu kullanımı" ve "terör olayları" da öğretmenlerin karşılaştıkları önemli sorunlar olarak basında yer bulmuştur. Özellikle Doğu bölgesinde ve büyük şehirlerde şiddet, öğretmenin can güvelliğini tehdit eden önemli bir sorun haline gelmiştir. Kırsal alanlarda ise, çalışma koşullarının güçlüğü ve imkânsızlıklar, halen bir sorun olarak basına konu olabilmektedir.

Yer değiştirme (nakil), mükafat, ceza gibi özlük konularında gazetelerde fazla bir sorun dile getirilmezken "yönetici" pozisyonundaki atamalarda sorunların varlığından söz edilebilir: "Eğitim-Sen Genel Başkanı Alaatin Dinçer: Atamalarda siyasi tercihler belirleyici oluyor." (Cumhuriyet, 2000). Atamalarda en öne çıkan sorunlardan birisi, mesleğe girişe yönelik eleştirilerdir. Atanmayı bekleyen öğretmen adayları ve öğretmenlik sınavları basında yer alan konulardandır.

"Atama bekleyen 350 bine yakın öğretmen var. İçlerinde 7-8 yıldır atama bekleyenlerin sayısı hiç de az değil. Çünkü kendi branşlarında hiç öğretmen alınmıyor. Atanamayan öğretmenler insan içine çıkamıyor. Çünkü en yakın çevreleri de dahil herkes kabahati onlarda buluyor. "KPPS'de başarılı olsaydın atanırdın, atanan nasıl atanıyor" diye serzenişte bulunuyor. Ama bilmiyorlar ki 'de Türkiye birincisi olan da işsiz. Çünkü, o bir Fizik öğretmeni ve geçen yıl Fizik'ten hiç öğretmen alınmadı!.." (Abbas Güçlü, Milliyet, 2009).

Soruřturma ve cezai işlem gerektirecek bazı durumlar gazetelere yansısa da, onların özlük durumlarının kötü olduğunu gösteren bir gelişmeyle karşılaşılmamıştır.

"İzmir'in Tire ilçesinde, Tekel işçilerine destek vermek için izinsiz gösteri yaptıkları gerekçesiyle haklarında dava açılan 35 öğretmen, ilk duruşmada beraat etti." (Radikal, 2010).

Sözleşmeli, ücretli öğretmenlik gibi istihdam şekilleri dışında özlük konularında öğretmenlerin ciddi sorunları bulunmadığını vurgulayan bir gazete haberi şöyledir: "Türkiye'deki öğretmenlerin gelişmiş ülkelere göre daha az maaş almasına rağmen özlük hakları açısından ilk sırada yer aldığı belirlendi." (Zaman, 2006). Kadrolu öğretmenler dışında farklı statüde görev alan öğretmenlerin "iş güvencesi" sıkıntısı önemli bir sorun olarak basına yansımıştır. Bununla ilgili bir alıntı şöyledir: "Diğer genç öğretmenler

◆ Selçuk Uygun

menler gibi gelecek kaygısından ötürü psikolojisinin bozulduğunu vurgulayan M.U, "Sözleşmeli köle" haline geldiklerini belirtiyor. M.U, "Sadece para için çalışıp, gününü kurtarıyoruz. Geleceğimi görmekte zorlanıyorum" diyor." (Cumhuriyet, 2007).

Öğretmenlerin istihdamında kullanılan kadrolu, sözleşmeli ücretli gibi farklı uygulamaların kaldırılarak tek tip istihdam modeline geçilmesi tavsiyesi alan 18. Millî Eğitim Şurası da öğretmenlerin istihdam çeşitliliğini bir sorun olarak görmüştür (Şura Komisyon Raporu, 2010). Çünkü bu çeşitlilik özlük konularında birçok soruna neden olmaktadır.

Öğretmenlerin sıklıkla karşılaştığı sorunlardan birisi de, onların "hediye kabul etmesi" ve "öğrencilerden para toplaması" sorunlarıdır. Bunlar öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği "etik" anlayışına uygun olmayan davranışlardır: "Geçen sene bu zamanlar, o dönem Millî Eğitim Bakanı olan Hüseyin Çelik "Öğretmenlere 24 Kasım'da çil çil altın dağıtılıyor" dediğinde Eğitim-Sen üyelerinin itibarını zedeleyen bu açıklamaya karşı çıkmış, bildiri yayınlamıştı. O zaman ben de Çelik'in ayıp ettiğini düşünmüştüm. Yanılmışım. Eğer iş kuyumcu mağazasının kampanya düzenleyeceği seviyeye gelmişse ortada hakikaten bir mesele var demektir." (Kanat Akkaya, Hürriyet, 2009).

"Yıllardır "eğitime katkı payı" gerekçesiyle "bağış" adı altında velilerden para toplamaktan yakındınız. "Biz tahsildar değil, eğitimciyiz" diyen feryatlarınız bastırıldı. Dışlanmak ya da sürülmek korkusuyla çoğunluk bu dayatmaya boyun eğmek zorunda kaldı." (Nail Güreli, Milliyet, 2004).

4. Ekonomik Sorunları

Gazetelerde en çok yer bulan sorunlardan biri öğretmenlerin "maaşlarının azlığı", "geçim sıkıntısı çektikleri", "hak ettiklerini alamadıkları", "serbest zaman ve sanatsal faaliyetlerden yararlanamadıkları", "açlık sınırında veya sefalet içinde yaşadıkları", "ek iş yapmak zorunda kaldıkları" şeklindeki ekonomik sorunlardır. Öğretmenlerin diğer sorunları da, genelde bu sorun ile ilişkilendirilmektedir. Örneğin onların süreli yayınları takip edip kendisini mesleki açıdan geliştirememesi, sanatsal etkinliklerden uzak duruşu, hep ekonomik durumları ile ilişkilendirilmiştir. Hatta öğretmenlerin statü ve saygınlığı ile ekonomik sorunları arasında olumlu ve olumsuz ilişki kuran yayınlara da gazetelerde yer verilmiştir. Onların ekonomik sorunlarına ilişkin bazı yayınlar şöyledir:

"24 Kasımlarda hatırlanan öğretmenler, sefalet ücretine mahkûm bir yaşam sürüyor. Büyük çoğunluğu ikinci bir işte çalışmak zorunda kalan öğretmenler, gazete ve kitaba para ayıramıyor." (Cumhuriyet, 2001).

"Eğitim - Sen Genel Başkanı Alaattin Dinçer, öğretmenlerin hamasi nutuklar duymak değil, karınlarını doyurmak istediğini söyledi. Öğretmenlerin mesleğe küstüğünü belirten Dinçer, "Ekonomik açıdan çökertilen öğretmenler geçinebilmek için ek iş yapmak zorunda. Öğretmenlerin garsonluk, pazarlamacılık, seyyar satıcılık yapması siyasi iktidarların ayıbıdır. Bugün ortalama öğretmen maaşı 650 milyon lira. 4 kişilik ailenin zorunlu giderleriyse 1.5 milyar lirayı geçti." (Milliyet, 2003).

"(Türk Eğitim-Sen'in araştırmasına göre) öğretmenlerin yıllık kazancı Tunus ve Şili'nin gerisinde." (Zaman 2004).

"24 Kasım Öğretmenler Günü öncesinde maşlarının arttırılması için eylem yapan öğretmenlere Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik sert çıktı. "Öğretmenler açlık, sefalet içinde demek, mesleğin saygınlığını yok ediyor" diyen Çelik, öğretmenleri yasa dışı gösterilere katılmamaya çağırdı. Çelik, "Öğretmenlerin açıklığından bahsetmek tahkiri (aşışılama) ifade eder, veli ve öğrenciler karşısında öğretmenlerin saygınlığı kalmaz. Öğretmenlik mesleği maddileştirilerek ayağa düşürülmemeli." (Sabah, 2005).

Eğitim-Sen'in 10 Kasım-21 Kasım tarihleri arasında 2 bin 104 öğretmenle görüşülerek hazırlanan ankete göre öğretmenlerin yüzde 48'i ek iş yaparak geçinebiliyor, yüzde 57'si kirada oturuyor ve yüzde 82'sinin bankalara kredi borcu var. Anketin en çarpıcı sonucu ise öğretmenlerin yüzde 47'sinin mesleklerine yönelik en büyük şikâyetlerini 'ekonomik' olarak tanımlamaları." (Radikal, 2007).

"Yüz öğretmenin 92'si günlük gazete takip edemez duruma gelirken, sadece % 6'sı sinema, tiyatro ya da konsere gidebiliyor." (Utku Çakırözer, Cumhuriyet, 2010).

Öğretmenin ekonomik durumunu en çok vurgulayan ve bu konuda araştırma yapan "öğretmen sendikaları"dır. Hatta öğretmen eylemlerinin en önemli gerekçelerinden biri de "öğretmenleri geçim sıkıntısı" olarak gösterilmiştir. " tarafından hazırlanan, "Bir Bakışta Eğitim 2008 Raporu"na dayanarak bir araştırma yapan Eğitim - Sen'e göre, OECD üyesi ülkeler içinde , ve 'yla birlikte "en fazla çalışma saatine sahip 3 ülke" arasında... Türkiye'de bir öğretmen yılda ortalama 1832 saat çalışıyor. 'da 1425, 'de 1440, 'nde ise öğretmenler 1652 saat çalışıyor. 35 üyeli OECD'nin çalışma saati ortalaması ise 1662 saat. Öte yandan en düşük öğretmen maaşı veren ülkeler sıralamasında Türkiye ve Macaristan başı çekiyor. OECD'nin istatistikleriyle bakıldığında, göreve yeni başlayan bir ilkökul öğretmeni yılda brüt olarak 'da 27 bin 649 dolar, Çek Cumhuriyeti'nde 18 bin 591 dolar, İspanya'da 33 bin 24 dolar, 'da 23 bin 317 dolar, 'da 29 bin 498 dolar, Portekiz'de 20 bin 72 dolar, 'da 21 bin 211 dolar maaş alıyor. Bu ücret Türkiye'de ise yılda 12 bin 670 dolar." (Milliyet, 2007). Aslında bu sayısal rakamlar, ülkelerdeki alım gücüyle ilişkilendirildiği zaman daha da anlamlı olacaktır. Ancak rakamların, farklı ülkelerle kıyaslama yapılsa bile, öğretmenin ekonomik durumuna dikkat çekme amaçlı kullanıldığı görülmektedir.

"Maaş" ve "ek ders ücreti" gibi konuların yansira, öğretmenin ekonomik sorunlarıyla ilgili olarak 1998'den sonra ödenmeye başlayan "öğretim yılı hazırlık ödeneği" ve diğer öğretmenin ekonomisine katkı sağlayan haberler de gazetelerde yer bulmuştur. Öğretmenlere yönelik "ücretsiz" ve "indirimli tarife" haberleri de ilginçtir. "Büyükşehir Belediyesi'nin aldığı kararla 24 Kasım 2001 Cumartesi günü öğretmenler, 05.00 ile 24.00 saatleri arasında kartlarını göstererek otobüs, vapur ve metrodan ücretsiz yararlanabilecek." (Zaman 2001).

Öğretmenlerin yararlandıkları en önemli hizmet kurumlarından biri de, "öğretmenevleri"dir. Bir ara bu kurumların özelleştirilmesi söz konusu olmuş ve bundan vazgeçilmiştir. Buna ilişkin bir haber şöyledir: "Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik, kamu kurum ve kuruluşlarının sosyal tesislerinin özelleştirilmesi kapsamında satışı öngörülen öğretmenevlerinin satılmaması konusunda Erdoğan ile görüştü. Erdoğan da öğretmenevlerinin satışından vazgeçilmesi talimatı verdi. Türkiye'de 621 öğretmenevi, 201 öğretmen lokali, 10 eğitim merkezi ve sosyal tesis öğretmenlere hizmet veriyor. Öğretmenevlerinin 17 bin 881, eğitim merkezi ve sosyal tesislerin 2668 yatak kapasitesi bulunuyor." (Milliyet, 2003).

5. Örgütlenme Sorunları

Gazetelerde öğretmenlerin meslekî örgütlenme sorunlarından çok, öğretmen sendikalarının yapmış olduğu çalışmalar, demeçler, eylemler yer almaktadır. Türkiye’de her ne kadar öğretmen sendikalarından söz edilse de bu sendikaların yapılanması ve diğer sendikalar gibi “toplular sözleşme”, “grev” vb. haklara sahip olduğu söylenemez. Farklı siyasi eğilimlere yönelik birden fazla öğretmen sendikasının varlığı da öğretmen örgütlenmesinin gücünü de zayıflatmaktadır (Uygun, 2009). Tam sendikal haklara sahip olmayan ve bir de bölünmüş öğretmen sendikalarının, öğretmen haklarını savunurken izlediği yöntemler bazen suç unsuru bile taşımakta ve bundan da öğretmenler zarar görmekte; izinsiz gösteri ve yürüyüşlerde itilip kalkılan öğretmen görüntüleri ile mesleği saygınlığı azalmaktadır. Öğretmen sendikalarına ilişkin bazı haberler şöyledir:

“Mustafa Gazalıcı Eğitim-Der Genel Başkanı, CHP PM Üyesi: Öğretmenlere toplular sözleşmeli, grevli sendika hakkı tanınmadı. Bu yıl çıkarılan ‘toplular görüşmeli’ sendika yasası işlevsiz, etkisiz yasak savar gibi çıkarıldı.” (Cumhuriyet, 2001).

“Eğitim-Sen’e üye bir grup öğretmen Milli Eğitim Müdürlüğü önünde toplandı. Öğretmenler, Eğitim-Sen’in kapatılmasını protesto etmek amacıyla ağzıklarını bantlayarak kapattılar.” (Hürriyet, 2004).

“Denizli’de bir grup sendikacı, Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası’ndan (Eğitim-Sen) ayrılarak Eğitim ve Bilim İş Görenleri (Eğitim-İş) sendikasını kurdu. (Zaman 2006).

“1969 TÖS eylemi. TÖS, Türkiye Öğretmenler Sendikası. Dönemin en etkin sendikası. Kırk yıl önce, 1969’da Türkiye çapında dillere destan bir eylem yapıyor. Evren’in söylediği gibi, yarın bu kadar geniş çapta eylem gerçekleşirse, bu kırk yıldan sonra Türkiye’de yaşanan en büyük eylem olacak. Eğer, kamu kurumlarında çalışanlar eyleme katılırsa. Neden eylem? Sami Evren: “Başbakan Erdoğan bize söz verdi, kamuda çalışanlar da, sendikalı işçi gibi aynı haklara sahip olmalı, dedi. Ama, bu sözler doğrultusunda hiç adım atılmadı. Biz ücretler üzerinden tasarı yapmıyoruz. Biz, kamu çalışanları için toplular sözleşme ve grev hakkı tanınmasını istiyoruz. Hükümet bunu vermiyor, biz de eyleme gidiyoruz.” (Yalçın Doğan, Hürriyet, 2009).

Uçan’a (2001) göre, Türkiye’de öğretmenlik mesleği henüz ulusal örgütlenmesini gerçekleştirilmemiştir. Oysaki ulusal örgütlenme, mesleğin gelişmesini olumlu etkiler. Ulusal düzeyde zorunlu üyeliğe dayalı mesleki örgütlenme, kesinlikle gereklidir. Öğretmenlik mesleğinin artık “Öğretmenler Odası” veya “Öğretmenler Meslek Odaları (Birliği)” biçiminde anayasal bir örgütlenmeye gereksinimi vardır.

B) Diğer Sorunlar

1. Kişisel sorunlar

Öğretmenlerin kişisel sorunları çok farklı olabilir. Herkesin ufak ya da büyük sorunu vardır. Bunlar geçici olduğu gibi kalıcı sorunlar da olabilir. Burada daha çok öğretmenlik mesleğini ilgilendiren ruhsal durum, sağlık vb. bazı sorunlar açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır. Gazetelere en çok yer bulan kişisel sorunlar, “bedensel özürli öğretmenler”, “öğretmenlerin karşılaştıkları nadir olaylar” şeklindedir. Bu tür yazılarda genelde öğretmenin nitelikleriyle ilgili “özveri”, “vefa”, “fedakârlık”,

“azim”, “sebat” gibi kavramlarla ilişkili yayınlar dikkat çekmektedir. Bunlardan bazıları şöyledir:

“Geçirdiği trafik kazası sonrasında iki ayağı da tutmayan ve tekerlekli sandalyeye mahkûm olan öğretmen Emine Hacıoğlu’nun (38) meslek aşkı engel tanımadı.” (Zaman, 2002).

“Felçli öğretmenin tek duası: Tahtaya uzanacak kadar sağlıklı!” (Zaman, 2008).

Bir gazete yazısında öğretmenlik yapan kişileri ilgilendiren meslek hastalıklarına da basında yer verildiği görülmektedir: *“Öğretmenler, varis, ses ve göğüs hastalıkları riski taşıyor.” (Zaman, 2008).*

Öğretmenlerin meslekten kaynaklanan sorunlarının kişilikleri üzerindeki etkilerinin görülebileceği *“yaptığı işten hoşnutsuzluk”, “mesleği bırakma”, “tükenmişlik”, “stres”, “kendini değersiz görme”, vb. sorunlar söz konusu olabilir (Aslan, 1996: 37). Özellikle sendikaların yaptığı ve basında yer alan araştırmalarda, bu sorunların da öne çıktığı söylenebilir:*

“Elimde Eğitim-Sen’in geçen sene 2300 öğretmene uyguladığı ankete dayalı bir araştırmanın sonuçlar var (Gök ve Okçabol, 1998).(...) Araştırmanın bence en çarpıcı bulgularından biri “öğretmenlik aşkı” ile ilgili: Her üç öğretmenden biri fırsatını bulsa öğretmenlikten ayrılacağını söylüyor. % 30’u, “bu maaşa ancak bu kadar çalışılır” diye düşünüyor. Mesleğine soğumuş, öğrencisiyle diyalogu kopmuş, geçim derdine düşmüş ve kendin yetiştirmeyi unuttmuş bir öğretmen profili var karşımızda...” (Can DüNDAR, Milliyet, 2001).

Basında öğretmen sorunlarını dile getirirken, gerçek araştırma sonuçlarından çok, çarpıcı söylem ve kurgulara daha çok yer verildiği görülmektedir. Örneğin DüNDAR’ın aktardığı bu bilgiler, Gök ve Okçabol’un (1998) raporunda şöyledir: *“Öğretmenlerin kendi ifadelerine göre, zaman zaman özeleştir yaptıkları (%91’i), arkadaşlarıyla eğitsel sorunları tartıştıkları (%89), (...), bu maaşla ancak bu kadar çalışılır demedikleri (%60), fırsatını bulsalar öğretmenlikten ayrılmayacakları (%56) (...) anlaşılmalıdır.”*

2. Toplumsal sorunlar

Öğretmenin rolü, sadece okulla sınırlı değildir. Onun toplumda saygınlığı, statüsü ve imajı, okul içi ve okul dışı etkililiği ile yakından ilgilidir. Bilişim ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle toplumsal değişme de hızlanmıştır. Bu süreçte öğretmenin rolü daha da artmıştır. Bu role uygun olarak öğretmenlerin önemi vurgulanmakla birlikte, hak ettiği değeri ve saygınlığı göremediğine ilişkin yayınlar dikkat çekicidir. Gazetelerden bazı alıntılar şöyledir:

“Bugün Öğretmenler Günü. Yeryüzünde bu kadar yalancı bir gün daha olamaz. Bugün dinleyiniz... Yine birçok demec, birçok övgü sözcüğü. Yetkili kişilerin sözlerini duydukça, belki mideniz de bulanacak. “Öğretmenler, bizim başımızın tacı, gözümüzün nurudur. Onlar olmasa biz ne yapardık? Öğretmenler her türlü özveriye layıktır. Cennet öğretmenlerin ayaklarının altındadır. Öğretmenlerimizin yaşam düzeyini yükseltmek boynumuzun borcudur. Atatürk de geleceği öğretmenlere emanet etmemiş midir? Aslan öğretmen, kaplan öğretmen...” Yalan... Yalan... Yalan...” (Hikmet BİLA, Cumhuriyet, 2004).

“Erdoğan, şöyle konuştu: “Öğretmenlik mesleğini diğer birçok meslekten ayrıcalıklı kılan, malzemesinin de meyvesinin de insan olmasıdır. İnsanın insan olma vasfını ön plana

◆ Selçuk Uygun

çıkaran şey, eğitim ve kültürdür. Türkiye'nin yüksek kültür ve yüksek siyaset hedefine, muasır medeniyetlerin üstüne çıkma hedefine ulaşmasındaki en önemli anahtar hiç kuşku yok ki eğitimidir. Eğitimde yakalayacağımız yüksek kalitenin Türkiye'nin bir çok kronik sorununu ortadan kaldıracığına inanıyorum. Toplumun eğitilmesinde birinci derece rolü bulunanlar, Hakkari'de Edirne'de Samsun'da Ağrı'da İzmir'de İstanbul'da Ankara'da, Türkiye'nin dört bir yanında bin bir zorluklarla görev yapan sizlersiniz, öğretmenlerimizdir." (Sabah, 2005).

24 Kasım Öğretmenler Gününün önem ve anlamına uygun olarak gazetelerde daha çok mesleğe ve mensuplarına karşı "övgü dolu yayınlar" söz konusudur. Bunlar siyasi partilerin demeçleri şeklinde olacağı gibi, meslekten bazı kişilerin yaşam öykülerini gazete sütunlarına taşıyan örnek fedakâr öğretmen modelleridir.

"Yokluk içinde, ama hiç şikâyet etmeden, devletine hiç küsmeden, bütün ömrünü bana adadı. Şüphesiz onun da bir öğretmeni vardı. Ondan ne aldıysa, hepsini bana verdi. Bayrak, Cumhuriyet, İstiklal Marşı, Misak-ı Milli... Bütün bu hazineleri bana teslim etti." (Rauf Tamer, Hürriyet, 2007).

"Öğretmenler gününde en güzel hediye: 207 öğrenciyi sokaktan kurtardılar.(...) Hande Kala, Lale Gonca ve Nurullah Yavuz, Türkiye'nin fedakâr öğretmenlerinden sadece üçü. Onlar, madde bağımlısı, şiddet eğilimli ve sokakta çalışan çocukların yoğun olduğu İstanbul Bağcılar'daki Koca Rağıp Paşa İlköğretim Okulunda görev yapıyor." (Zaman, 2010).

"Yahya öğretmen, ömrünü kan davalı aileleri barıştırmaya atadı." (Zaman 2009).

Toplumsal sorunlara duyarlı, halkla bütünleşmiş öğretmen profilleri, öğretmenliğin saygınlığını arttırabilmektedir. Gazetelerde toplumsal konularda duyarlılık gösteren öğretmen modellerinden övgüyle söz edildiği görülmektedir. Öğretmenlik, sadece ev ve iş arasında geçirilecek bir uğraş değildir. Öğretmenlerin veli ve çevreden insanlarla iletişimi sıcak olmalıdır. Diyalog kurabilen ve başkalarının sorunlarını da sorun bilip çözüm üreten öğretmen modeli yüceltilmektedir.

3. Siyasal sorunlar

Öğretmenlerin siyasi parti ve iktidarla ilişkileri, eğitim ve okul politika ve uygulamalarına katılımları siyasal sorunlar olarak tanımlanabilir. Öğretmenin siyasi çevrelerle ilişkileri, onun gücünü artırır. Çünkü her ne tür ve düzeyde olursa olsun, her türlü eğitimin bir siyasî boyutu da vardır. Öğretmen günlük siyasî çekişmelerden uzak, ülke siyasetine uygun rol ve görevleri üstlenmek durumundadır. Ancak bu rolün tanımlanması ve gerçekleştirilmesi pek de kolay değildir. Bundan dolayı bazen siyasî sorunlar, mesleği önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Gazetelerde yer alan siyasî sorunlara yönelik yayınlardan bazıları şöyledir:

"Eğitim-Sen Genel Başkanı Alaattin Dinçer: Eğitim emekçilerinin politika yapmasının önündeki engeller kaldırılmalı." (Cumhuriyet, 2000)

"Cumhuriyetin, TBMM'nin ve hükümetin manevi şahsiyetini alenen tahkir ve tezyif ettiği" gerekçesiyle tutuklanarak Bayrampaşa Cezaevi'ne konulan 75 yaşındaki eğitimci-yazar Hasan Basri Aydın'ın ailesi zor günler geçiriyor." (Cumhuriyet, 2002).

"Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer ile TBMM Başkanı Bülent Arınç, 24 Kasım Öğretmenler Günü nedeniyle yayımladıkları mesajlarda farklı yaklaşımlar sergiledi. Sezer, eğitim politikasının temelini Öğretim Birliği yasanın oluşturduğunu vurgularken, Arınç,

“İman hatip liseleri ve irtica” tartışmalarına göndermede bulunarak, “Meslek liseleri anlamsız korkular nedeniyle ihmal ediliyor” dedi. Türk eğitim politikasının temelini Öğretim Birliği Yasası olduğunu belirten Sezer, “Atatürk devrimleri içinde özel yeri bulunan yasa, eğitim ve öğretimin aklın ve bilimin ışığında, çağdaş bir anlayışla yürütülmesini olanaklı kılmıştır. Aydınlığın simgesi, toplumun yol göstericisi öğretmenlerimizin, mesleklerinin saygınlığına yaraşır, çağdaş yaşam olanaklarına kavuşturulması, önceliklerimizden biri olmalıdır” dedi.” (Milliyet, 2006).

Öğretmenlerin, eğitim politikalarına yön veremediğini ve merkezden dikte edilen politikaların öğretmeni zor durumda bıraktığını belirten bazı köşe yazılarına da rastlamak mümkündür. *“Yine müfredat programları sizlere sorulmadan hazırlanıyor. Her bakanla değişen, hatta aynı bakanın döneminde bile değişen eğitim politikaları, daha doğrusu politikasızlığı karşısında şaşkına döneceksiniz.” (Nail Güreli, Milliyet, 2004).*

Öğretmen örgütlenmesinin yapılmasında siyasi etkenler her ne kadar basında yer almasa da, öğretmen meslek kuruluşlarının aynı zamanda siyasî kuruluşlarımı gibi öğretmen sorunlarıyla ilgili siyasi demeç vermeleri ve bir takım siyasi eylem hareketlerinde bulunmalarından hareketle, öğretmenlerin en önemli sorunlarından birinin öğretmen – siyaset ilişkilerinin dengesizliği ve düzensizliği olduğu söylenebilir. Her iktidar döneminde bir veya birkaç öğretmen sendikasının muhalif, diğerinin de iktidar yanlısı yaklaşımı, öğretmen sorunlarının çözümünde önemli bir sorundur. Sürekli siyasi iktidarlara karşı muhalif söylemlerin de öğretmen sorunlarının çözümüne engel bir sorun olduğu söylenebilir:

“Eğitim-Sen Adana Şubesi Başkanı Güven Boğa da “Gerek geçmiş hükümetler döneminde, gerekse AKP iktidarı döneminde eğitimcilerle karşı sürdürülen baskı, sürgün ve soruşturmaların yanı sıra yandaş kadrolaşması eğitime vurulan en büyük darbedir” dedi.” (Cumhuriyet, 2007).

Öğretmen örgütleri, meslekî sorunların çözümünü kolaylaştırması için siyasî kurgulardan uzak, sorunların çözümüne yönelik bir dil kullanabilir. Bu da öğretmen ve kuruluşlarının siyasî partilerle ilişkilerindeki mesafe ve denge ile sağlanabilir.

Öğretmenlerin bir çok sorunu, basında yer bulabilmektedir. Ancak bunların basında yer alması, çözümü beraberinde getirmemektedir. Zira sorunların çözümüne yönelik öğretmen örgütlerinin demeç ve eylemlerindeki siyasî kurgular öğretmenlerin gücünü artırmamakta, aksine azaltmaktadır. Siyasî parti ve iktidarlardan bağımsız meslekî sorunlara odaklı bir yaklaşım, yöneticiler üzerine daha etkili olabilir.

Sonuç, Genel Değerlendirme ve Öneriler

“Basında Öğretmen Sorunları” başlığını taşıyan bu araştırmanın sonuçları ve sonuçlara ilişkin değerlendirmeler şöyledir:

- 24 Kasım tarihlerinde eğitim ve öğretmen sorunları basında yer almıştır. Örneklem olarak seçilen Milliyet, Sabah, Hürriyet, Zaman, Radikal ve Cumhuriyet gazetelerinde öğretmenlerin sırasıyla ekonomik, özlük, örgütlenme türünden meslekî sorunlarına daha çok yer verilmiştir. Maaşların azlığına vurgu yapılan ekonomik sorunlar, genelde diğer sorunlarla da ilişkilendirilmiştir. Meslek dışı sorunlar kategorisinde ise, “siyasal sorunlar” gazetelere daha çok yansımıştır. Siyasal sorunların boyutu daha çok siyasi-

◆ Selçuk Uygun

lerin öğretmenlere hak ettikleri değeri vermemesi, öğretmenlerin ve öğretmen örgütlerinin de siyasileri hedef alan demeçleri şeklindedir.

- Öğretmen sorunlarına sayfalarında en çok yer veren gazeteler sırasıyla Cumhuriyet, Zaman, Hürriyet ve Milliyet gazeteleridir. Bu gazetelerin yanı sıra diğer gazetelerde günün önem ve anlamına özgü yayınlara tüm gazetelerde yer verilmiştir. Birçoğu “kutlama” ve “demeç” haberleri şeklinde yer alan bu yayınlarda, öğretmen sorunlarının bazen abartı içinde ve yanlış bilgilere dayalı verildiği görülmüştür. Bunun nedeni “öğretmen sorunlarına dikkat çekme” ve “basında uzman eğitimci yazar eksikliği” olabilir.
- Gazetelere yansıyan öğretmen sorunlarının kaynağı sırasıyla “haber merkezlerinden muhabirler” ve “köşe yazarları”dır. Sayıları az da olsa bazı “eğitimci yazar” ve “eğitim araştırmacıları”nın da gazetelerde makale türünden yazılarına rastlamak mümkündür. Eğitimci yazar sıfatıyla gazetelerde öğretmen sorunlarına en çok değinen Milliyet Gazetesi’nden Abbas Güçlü’dür. Güçlü’nün yazılarında eğitim ve öğretmen sorunlarının derinliğine ve etraflıca ele alındığı gözlemlenirken, eğitimci yazar sıfatını taşıyıp ancak öğretmen sorunlarına değinen yazarlarda daha çok öğretmenlerin ekonomik sorunlarıyla ilişkili olarak genel sorunlara değinen, mesleğin ve mensuplarının önem ve değerini belirten yayınlara yer verilmiştir.
- Yayın politikalarına uygun olarak gazetelerde yer alan öğretmen sorunlarının kurgulaması farklılaşabilmektedir. Bu farklılaşma Cumhuriyet, Hürriyet ve Zaman gazetelerinde daha belirgindir. Cumhuriyet ve Hürriyet gazetelerinde “öğretmen emeğinin sömürüldüğü”, “emekçi öğretmenler” yönünde yayınlar dikkat çekerken Zaman gazetesinde “öğretmenliği kutsallığından”, “fedakâr öğretmenlerin yaşam öykülerinden kesitler” şeklinde yayınlara rastlanmaktadır.

Sonuç ve genel değerlendirmelerden sonra şöyle bir öneride bulunulabilir: Basında eğitim ve öğretmen sorunlarının bilimsel temelde ele alınıp yer bulması için her yayın organında- gazetede “eğitimci yazar” sıfatına sahip alan uzmanları görev almalıdır. “Abartı”, “öykünme”, “yanlış bilgi”lerden arınmış yayınların öğretmen sorunlarının çözümünde daha etkili sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Acar, H. (2001). “*Öğretmenlerin Özlük Hakları, İstihdamı ve Norm Kadro Uygulamaları*”, **Öğretmen Yetiştirme ve Eğitiminde Kalite Paneli** (22 Kasım 2000). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, 119-139.
- Akyüz, Y. (1978). **Türkiye’de Öğretmenlerin Toplumsal Değişmedeki Etkileri (1848-1940)**. Ankara: Doğan Basımevi.
- Akyüz, Y. (2008). “*Türk Eğitim Tarihinde Öğretmenin Yetişmesine ve Saygınlığına Bir Bakış*”, **VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu** (2-4 Mayıs 2008, Çanakkale) Bildiriler. Ankara: Nobel Yayınları, 8-17.
- Aslan K. (1996). “*Öğretmenlerin Mesleki Sorunları*”, **Eğitim Dergisi**. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, sayı 1, 27-41.
- Aydın, R (1999) “**Tük Basınında Öğretmen Sorunları(1940-1955)**”, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gök, F. & Okçabol, R. (1998). **Öğretmen Profili Araştırma Raporu**. Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Güler, A. V. (1999). “**Cumhuriyet Dönemi Bazı Süreli Yayınlar Yansıyan Öğretmen Sorunları(1929-1961)**”, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kavcar, C. (1987). “*Yüksek Öğretmen Okulunun Öğretmen Yetiştirmedeki Yeri*”, **Öğretmen Yetiştiren Yüksek Öğretim Kurumlarının Dünü Bugünü Geleceği Sempozyumu**. Gazi Üniversitesi Gazi Mesleki Eğitim Teknik Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Maraşlı, Ş. (2007). **Türkiye’de Eğitimle İlgili Süreli Yayınlar Yansıyan Öğretmen Sorunları (1970-2000 Yılları Arası)**. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Millî Eğitim Temel Kanunu. mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html. (24.05.2011).
- Millî Eğitim Şurası (1-5 Kasım 2010). **Öğretmenin Yetiştirilmesi, İstihdamı ve Meslekî Gelişimi Komisyon Raporu** (Basılmamış Nüsha).
- Tekışık, H.H. (Kasım 1987). “*Öğretmenlik Mesleği Ve Sorunları*”, **Çağdaş Eğitim**,127: 2
- Uçan, A. (2001). “*Türkiye’de Öğretmenlik Mesleğine Genel Bir Bakış*”, **Öğretmen Yetiştirme ve Eğitiminde Kalite Paneli (22 Kasım 2000)**. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, 53-102.
- Uygun, S. (2009). “*Öğretmen Örgütlenmesinin 100. Yılında Öğretmen Örgütleri ve Çanakkale Muallimler Birliği*”, **Çağdaş Eğitim Dergisi**, yıl 34, sayı 363, 18-25.

PRESS COVERAGE ON TEACHERS' PROBLEMS

Selçuk UYGUN*

Abstract

This study seeks to investigate the problems of the teachers covered in the national media outlets. Each year, November 24th is observed as teachers' day in Turkey since 1981; for this reason, the papers publish reports and special issues on issues related to teachers. In this study, copies of highly circulated daily newspapers (Milliyet, Sabah, Hürriyet, Zaman, Radikal and Cumhuriyet) published on the 24th of November between 2000 and 2010. Employing a qualitative method and using content analysis the study intended to identify the enduring and current problems of teachers. The research bears significance as it will serve as a basis for identification and the solution of the teachers' problems. In addition, the study will be used to identify the ways the published press handles teachers' problems and provide possible venues that can be helpful for teachers.

Key Words: Press, Teacher, Problems

* Assoc. Prof. Dr.; Akdeniz University, Faculty of Education, Department of Educational Science, Antalya